

ještě k metodě fyziodetekčního vyšetření

JUDr. Josef KOHOUT

V předchozích příspěvcích na téma „Fyziodetekční vyšetření a jeho využívání v procesu objasňování trestné činnosti“ jsem seznámil čtenáře s principy a vývojem této metody nejen ve světě, ale zejména u nás. Zmínil jsem také námitky proti této metodě a pochybnosti o její „vědeckosti“ i pozitivní ohlasy na ni, které zazněly v odborných diskusích. Domnívám se, že ještě zbývá věnovat pozornost objektivním a subjektivním vlivům a okolnostem, které jak praxe ukázala, mohou ovlivnit validitu výsledků fyziodetekčního vyšetření, a tudíž i výsledný efekt využití této metody v procesu objasňování trestné činnosti.

Odborná literatura k problematice fyziodetekčního vyšetření mimo jiné odkazuje na to, že může existovat množství teoretických i faktických vlivů a skutečností, které mohou negativním způsobem ovlivnit, v horším případě i znemožnit průběh fyziodetekčního vyšetření, a v důsledku toho pak negativně ovlivnit objektivní interpretaci výsledků fyziodetekčního vyšetření a formulování konkrétních závěrů. Praxe potvrdila, že se zejména jedná nejen o nahodilé, ale i trvalé rysy psychiky vyšetřované osoby. Nezanedbatelný může být i nahodilý vliv objektivních okolností a skutečností, ať již v době průběhu páčání činu, jeho objasňování, tak i v průběhu provádění vyšetření. Tento vliv může být rozdílný v tom, že může ztížit průběh vyšetření, snížit validitu výsledků, případně znehodnotit výsledek ve smyslu nevěrohodnosti výstupů vyšetření.

Vedle okruhu okolností a vlivů popsaných v odborné literatuře ukázala naše praxe ještě další, podle názoru odborníků neméně důležité, které je také třeba respektovat.

S některými z těchto případů jsem se sice za své praxe nesetkal, ale podle mého názoru mohou nastat.

Zmíněné okolnosti a vlivy je možno rozdělit do dvou základních okruhů, a to na okolnosti negativně ovlivňující nebo znemožňující interpretaci výsledků fyziodetekčního vyšetření

- u **konkrétních osob** a
- v **konkrétních případech**.

U konkrétních osob

Mezi okolnosti negativně ovlivňující, omezující, případně i znemožňující použití fyziodetekčních metod **u konkrétních osob** patří případy, kdy :

- *osoba není schopna chápat smysl kladených otázek a význam odpovědí na ně (dětský věk, nevyzrálá psychika, nízká úroveň IQ, zpomalené myšlení, obtížná schopnost se soustředit, horší paměť, příznaky senility projevující se v důsledku biologického nebo kalendářního stárí apod.),*
- k tomu je možno uvést, že tyto jen příkladmo uvedené vlivy není možno brát jako obecně závazné, ale je třeba případ od případu zkoumat jejich vliv na konkrétní osobu.

Například jsme prováděli fyziodetekční vyšetření A. G. podezřelého z úmyslně způsobené těžké újmy na zdraví. Jmenovaný byl již několikrát soudně trestán a v této souvislosti již v minulosti bylo prováděno jeho psychologické a psychiatrické vyšetření. To prokázalo úroveň jeho IQ hluboko pod spodní hranici, uváděnou v literatuře jako limitující pro možnost provádění fyziodetekčního vyšetření, to je pod 75. Fyziodetekční vyšetření bylo přesto provedeno s tím, že v případě jeho nepoužitelnosti pro potřebu objasňování případu bude použito pouze pro výzkumné účely pracoviště. Na tuto skutečnost byli pracovníci dožadujícího útvaru předem upozorněni. Výsledek vyšetření však byl přes uvedenou

kontraindikaci uspokojivý a mohl být použit v dalším objasňování.

- osoba trpí duševní chorobou nebo poruchou, ať již dočasně, nebo trvale (všechny druhy psychóz, stavy krajní nervozity apod.),

- v takovýchto případech je nutno (je-li to možné) vycházet z předem shromážděných materiálů (spisy z případné předchozí trestné činnosti, kde bylo prováděno zkoumání duševního stavu apod.). V případě, že takové materiály nejsou k dispozici a je podezření na některou z těchto poruch nebo chorob, je třeba provést alespoň orientační psychologické či psychiatrické vyšetření příslušným odborníkem. Podle takto získaných informací je třeba zvolit nebo vhodně upravit použitou metodu vyšetření, případně tomu přizpůsobit program vyšetření.

- osoba je trvale nebo na přechodnou dobu postižena onemocněním, které jí působí akutní bolest,

- akutní bolest, případně jiné vlivy vyvolané onemocněním, mohou velmi silně působit na psychiku člověka a vyvolávat takové fyziologické reakce, které se projevují negativním ovlivněním, případně překrytím reakcí, jejichž přítomnost v grafickém záznamu fyziodefekčního vyšetření je vyvolána pokládáními otázkami. Proto je třeba již v úvodním rozhovoru s vyšetřovanou osobou věnovat takovým případům pozornost a na tyto skutečnosti se osoby zeptat.

Jako příklad je možno uvést vyšetření A. V. podezřelého z rozkrádání velké částky peněz z tržeb Sběrných surovin, který z důvodů výrazných arthrotických změn kyčelního kloubu trpěl při každém sebemenším pohybu výraznými bolestmi. Tuto skutečnost nám však předem nesdělil, neboť, jak později uvedl, to nepokládal za důležité. Získaný grafický záznam snímaných hodnot byl zcela nečitelný; reakce organismu na bolest byly výrazně silnější než reakce na pokládané otázky.

- zdravotní stav osoby vyžaduje trvalé a soustavné podávání léků, jejichž složení může ovlivnit úroveň nebo charakter snímaných fyziologických hodnot,

- zde nemám v úmyslu upozorňovat na speciální léky používané například v psychiatrii, ale může se jednat i o léky běžně užívané (například analgetika, barbituráty, léky upravující krevní tlak a podobně). Ty mohou ovlivnit reaktivitu i charakter fyziologických reakcí, které jsou při fyziodefekčním vyšetření snímány. Je-li však osoba na těchto lécích závislá a nelze-li ani po konzultaci s lékařem na nějakou dobu užívání těchto léků pozastavit bez nebezpečí pro pacienta, není možno fyziodefekční vyšetření provést, protože jeho výsledky by vzhledem k jejich možnému vlivu nemusely být spolehlivé. Ovšem ani toto konstatování není dogma, je třeba tuto skutečnost aplikovat na každý konkrétní případ. To se také v některých případech potvrdilo, a přestože bylo možno na grafických záznamech sledovat určité drobné odchylky, informace, které se podařilo fyziodefekčním vyšetřením získat, přispěly k objasnění konkrétního činu.

- osoba je v době provádění fyziodefekčního vyšetření ovlivněna psychotropními látkami nebo alkoholem,

- i zde, stejně jako v předchozím případě, je organismus ovlivněn působením drog. Jejich užívání však není nezbytné, a je tedy možno po dohodě s vyšetřovanou osobou nebo vhodnými organizačními opatřeními jejich působení na určitou dobu vyloučit. Fyziodefekční vyšetření lze však provést až po odeznění jejich účinku. Stejná situace nastává i v případě, kdy je osoba v době, v níž má být provedeno fyziodefekční vyšetření, pod vlivem alkoholu. I zde je třeba vyčkat odeznění jeho vlivu. Informace o užití těchto látek nebo alkoholu jsou od vyšetřované osoby získávány v úvodní části vyšetření současně s aktuální zdravotní anamnézou.

Kuriózním případem bylo, když v případě provádění fyziodefekčního vyšetření muže podezřelého z vraždy (o kterém

bylo známo, že ve větší míře požívá alkohol) bylo organizačně zajištěno jeho předvedení již v 6 hodin ráno. Přesto jsem při zahájení vyšetření kolem 9. hodiny cítil z jeho dechu alkohol. Na dotaz, zda ráno pil, když ho předvedli již v 6 hodin, odpověděl „...jó, na nádraží otevírají už v pět...“. Co dodat?

- osoba je závislá na užívání léků (alkoholu) a vynechání jejich podávání by mohlo mít nežádoucí abstinenční příznaky (drogová nebo alkoholová závislost),

- v předchozích případech se jednalo o léky ordinované lékařem, případně zneužívané jednorázově či krátkodobě, zde mám na mysli případy, kdy zneužívání léků a drog je dlouhodobé a u osoby je vypěstována závislost. Tato možnost je zde uváděna částečně pouze v teoretické rovině, protože jsem se s ní v lékové a drogové rovině ve své praxi nesetkal. Odborná literatura však uvádí, že v těchto případech vyšetření prakticky nelze provést, neboť při přerušení podávání léků či drog nastupuje vliv abstinenčních syndromů, jejichž působení na lidský organismus je tak výrazné, že lze předpokládat jednoznačné překrytí jakékoli jiné reakce. Uvedené závěry je možno částečně vyslovit i v případě alkoholové závislosti, i když zde mohou být určité výjimky.

Bylo prováděno fyziodefekční vyšetření R. Š. podezřelého z vraždy. Z dodaných lékařských zpráv bylo patrné, že lékař interního oddělení v D. konstatuje u jmenovaného alkoholismus IV. stupně s počátečními projevy demence, což se vyznačuje opakovaným upadáním do stavu bezvědomí po požití většího množství alkoholu. V takovém případě je tato informace kontraindikací k provedení vyšetření, pracovníci dožadující současti s tím byli srozuměni. Přesto bylo vyšetření provedeno a po vyhodnocení získaných záznamů mohlo být přes předpokládanou kontraindikaci konstatováno, že záznam je zpracovatelný a mohly být formulovány závěry tohoto vyšetření.

V dalším případě bylo prováděno fyziodetekční vyšetření O. T. staršího a jeho syna O. T. Oba byli podezřelí z účasti na vraždě Š. T. a oba byli současně předvedeni k provedení vyšetření. V době, kdy byl O. T. mladší takzvaně „na křesle“, zůstal O. T. starší po nějakou dobu sám v čekárně. Během této krátké doby vypil lahvičku slivovice o obsahu 0,33 l, kterou si s sebou, bez vědomí policistů, přinesl. Přestože byla tato skutečnost okamžitě zaregistrována, bylo přistoupeno k provedení vyšetření. Na získaném grafickém záznamu byl jasně patrný nástup vlivu požitého alkoholu na fyziologické reakce vyšetřované osoby. Záznam byl z těchto důvodů hodnotitelný jen zčásti.

Další případ, který je možno v této souvislosti uvést, je vyšetření podezřelého z krádeže zbraní. Podle organizačního zabezpečení mu nebylo umožněno před vyšetřením požit alkoholické nápoje. Při úvodním rozhovoru na něm byl patrný zejména výrazný třes rukou a jeho marná snaha se soustředit. Bylo proto rozhodnuto vyšetření neprovádět. Šokující byla jeho reakce, kdy mi sdělil, že si „...skočí naproti do hospody na dvě piva a dva rumy a bude v pořádku“.

- osoba je ve stavu výrazné únavy nebo vyčerpání nebo v nepříznivém psychickém stavu vyvolaném jakýmkoli vnějšími či vnitřními vlivy a tento stav jí nedovoluje plně se soustředit na provádění tohoto úkonu,

- podmínkou úspěšného provedení fyziodetekčního vyšetření je, že osoba se dostaví k provedení vyšetření v takovém psychickém a fyzickém stavu, který by negativně neovlivňoval nebo alespoň nemohl výraznějším způsobem ovlivnit reaktivitu vyšetřované osoby, případně nevnášel do jejích reakcí takové projevy, jejichž původ by byl jinde než v podnětech obsažených v pokládaných otázkách. Praxe prokázala, že výrazně negativní vliv na výsledky vyšetření má například skutečnost, že osoba bezprostředně předtím ukončila pracovní směnu, podrobila se výslechu k dané věci, účastnila se pohřbu oběti či se

účastnila některého psychicky náročného vyšetřovacího úkonu (poznání oběti, rekonstrukce činu apod.). Reaktivita osoby je v těchto případech negativně ovlivněna například menší schopností plně se soustředit na pokládané otázky z důvodu fyzické únavy, neschopností "odtrhnout" myšlenky od předchozí psychicky silně emotivní události, která je ještě v mysli příliš živá. V takovém případě je lépe vyšetření odložit.

- osoba náleží do skupiny osob, které mají systém pojmů a hodnot odlišný od běžné populace,

- jak již bylo uvedeno, základním principem fyziodekčního vyšetření je snímání a registrace fyziologických hodnot na periférii lidského organismu, které jsou vyvolány vnějšími podněty (pokládanými otázkami). K tomu, aby nepravdivá odpověď byla dostatečně silným podnětem, je třeba, aby si osoba uvědomovala, že lže, aby se tedy jednalo o lež vědomou. Jedině tehdy je tato odpověď silným psychickým podnětem, který vyvolá příslušné fyziologické reakce. Nemusí se však jednat pouze o jednoznačnou lež, tedy skutečnost odporující pravdě, ale může jít i o odpověď, která je pouze polopravdou; to znamená, že její určité prvky jsou pravdivé a zbytek je zkreslen nebo odpověď je pravdivá jen zčásti a osoba k dané věci ještě něco vědomě tají. Všechny tyto situace předpokládají, že osoba odpovídá nepravdivě a tuto situaci si plně uvědomuje. Není-li tomu tak, znamená to, že osoba si neuvědomuje své nepravdivé odpovědi, a ani v lidském organismu není vyvolána příslušná fyziologická reakce. Taková situace může nastat u osoby, která je například chronickým lhářem, nebo u skupiny osob, jimiž lež a její použití není pokládáno za negativní lidskou vlastnost, kde tudíž pravda a lež má odlišné postavení v žebříčku hodnot a pojmů (například u některých etnických nebo rodových společenství).

- další případy a okolnosti, které není možno obecně předvídat a které je nutno posuzovat individuálně se zvažováním

konkrétních skutečností svědčících pro nebo proti provedení fyziodetekčního vyšetření,

- v praxi, kde každý z případů objasňované trestné činnosti je svým způsobem specifický, není možno jednoznačně stanovit, co může ovlivnit negativně či pozitivně výsledek fyziodetekčního vyšetření. Před započítím vyšetření, ve fázi přípravy, je proto třeba brát v úvahu všechny tyto skutečnosti a posuzovat možnost jejich negativního působení na průběh a výsledky fyziodetekčního vyšetření.

V konkrétních případech

Okruh okolností, které negativně ovlivňují nebo znemožňují jednoznačně formulovat výsledky fyziodetekčního vyšetření, a tudíž znemožňují použít tento úkon v konkrétních případech, je možno příkladmo specifikovat v následujících situacích :

- okolnosti nasvědčují tomu, že osoba čin spáchala, či se jednání dopustila v době, kdy byla ovlivněna schopnost jejího vnímání nebo zapamatování (např. ovlivnění farmaky nebo alkoholem),

- podmínkou úspěšnosti fyziodetekčního vyšetření je, aby si osoba zapamatovala průběh děje, který je předmětem vyšetření, ale také to, aby si tento děj dokázala znovu vybavit a uvědomit. V případech alkoholového ovlivnění v průběhu činu totiž hrozí nebezpečí, že osoba si zapamatovala pouze některé jeho fáze, které nemusejí být ani fázemi rozhodujícími - důležitými pro daný čin nebo událost. Jestliže tomu tak je a osoba si pod uvedeným vlivem zapamatuje jen některé „střípky“ probíhajícího děje, je pak velmi obtížné a ve většině případů téměř nemožné z výsledku vyšetření posoudit, zda osoba může přicházet v úvahu jako pachatel, spolupachatel nebo další osoba, která se na činu nějak podílela či jeho průběh sledovala, nebo zda na místě činu nebo události byla někdy později, případně o průběhu činu od někoho slyšela nebo se

tyto údaje dověděla nějakým jiným způsobem, a proto zná situaci tak, jak na místě byla nalezena.

Pro ilustraci je možno uvést případ fyziodefekčního vyšetření R. Š. podezřelého z vraždy A. P. O jmenovaném bylo zjištěno, že byl v kritickou dobu, kdy došlo k vraždě, pod dosti silným vlivem alkoholu. Přesto se jako jeden z podezřelých podrobil fyziodefekčnímu vyšetření, z jehož výsledku bylo patrné, že zná některé skutečnosti týkající se vraždy. Nereagoval však na všechna důležitá fakta a skutečnosti, které by v případě, že čin spáchal, musel znát (místo, kde zůstal smrtící nástroj, konečnou polohu mrtvoly, která byla nalezena přikryta peřinou apod.). V tomto případě je velmi problematické bezpečně určit, zda na místě činu byl a v důsledku opilosti si nepamatuje tyto pro objasnění věci důležité skutečnosti, či zda byl na místě činu - v bytě usmrcené - ještě po její smrti, situaci na místě si mohl prohlédnout, a proto ji zná, nebo mu o činu někdo vyprávěl.

- je-li podezření, že se osoba dopustila sériové trestné činnosti nebo několika činů podobného charakteru, jejichž průběh nebo okolnosti mohou být podobné nebo shodné a osoba nebude pravděpodobně schopna rozlišit podrobnosti jednotlivých činů nebo jejich jednotlivé znaky z hlediska časové posloupnosti,

- taková situace nastává tehdy, kdy pachatel, který se dopustil řady skutků obdobného charakteru, nemůže jednoznačně odlišit způsob spáchání a detaily konkrétního činu, ty mu co do způsobu spáchání a detailů skutků dalších splývají. S tím je možné se setkat například u pachatelů sériových vloupání. Ti velmi často nejsou schopni odlišit konkrétní způsob vniknutí nebo popsat konkrétní věci odcizené z konkrétního bytu nebo chaty. V takovýchto případech tedy často není možné jednoznačně popsat určité reakce vyšetřované osoby na pokládané otázky, neboť jejich vznesením vznikají vedle

předpokládaných reakcí reakce další, vyvolávané fakty z jiných případů.

Fyziodetekční vyšetření T. G. podezřelého z vraždy J. M. bylo trochu složitější. Jmenovaný již před tímto vyšetřením doznal vraždy R. K., které se dopustil dříve. Přesto, že byl průběžně upozorňován na to, že pokládané otázky se týkají pouze případu vraždy J. M. (o němž tvrdil, že nic neví), a nikoli vraždy R. K., kterou doznal, reagoval i na otázky, které se svým obsahem dotýkaly jeho jednání jako pachatele vraždy předchozí. V obou případech měly obě vraždy mnoho společných znaků (např. místo spáchání, motiv, způsob spáchání apod.). Zajímavé byly například jeho reakce na otázky týkající se oblečení žen, kdy reagoval na oblečení obou z nich. Stejným způsobem reagoval i na okolnosti (mírně rozdílné) týkající se jeho manipulace s těly obou žen. K těmto skutečnostem muselo být přihlédnuto při hodnocení provedeného vyšetření. Musela být důsledně eliminována fakta týkající se případu, který doznal, a věnována zvýšená pozornost skutečnostem týkajícím se případu druhé vraždy, vraždy J. M.

- sdělovací prostředky, případně osoby, mezi nimiž se vyšetřovaná osoba pohybuje, poskytují množství informací o případu, které pak není možno odlišit od informací, které může znát jen pachatel nebo osoba přítomná na místě činu nebo události,

- účelem fyziodetekčního vyšetření je, jak již bylo uvedeno, zjistit, zda osoba zná určité skutečnosti a zda se jejich znalost snaží zatajit. Jestliže však osoba uvede, že určité skutečnosti, které může znát pouze pachatel nebo další osoby, o kterých se již hovořilo, zná z jiného zdroje, než je místo činu nebo události, není možno jednoznačně zjistit, je-li tomu tak. Osoba nám na tyto otázky (např. formulované: "Víte o tom, že usmrcená byla oblečena do černé sukně a bílé halenky?") odpoví kladně s tím, že toto jí bylo sděleno například při výslechu, četla to v novinách, slyšela v tramvaji a podobně.

Reakce na tuto otázku je tedy bez fyziologických změn, neboť osoba opravdu tuto skutečnost zná. V takových případech je zpravidla velmi obtížné s odstupem času zjistit, zda jí takové skutečnosti opravdu někdo při výslechu řekl či ne. Takovéto informace jsou někdy obsaženy i v oficiálních dokumentech vydávaných policisty.

V případu vraždy V. V., ze které byli důvodně podezřelí F.B. a jeho bratr J. B., bylo v usnesení o vznesení obvinění F. B. do podrobností popsáno místo, kde k vraždě došlo, způsob provedení vraždy, počet bodných ran a jejich umístění, jednání oběti ve vztahu k pachatelům těsně před vraždou a jednání pachatelů po vraždě. F. B. proto při vyšetření uváděl, že tyto skutečnosti zná z tohoto pramene a odmítal jakoukoli účast na vraždě. Vyšetření proto muselo být provedeno atypickým způsobem, který již nemůže dát takové množství informací a v takové kvalitě jako vyšetření běžné.

Obdobná situace se týká i informací, které o případech podává tisk. Mnohdy se zde objevují takové konkrétní skutečnosti, které by bylo vhodné použít při sestavování otázkových sérií pro fyziodetekční vyšetření. Není ale možné je využít, neboť vyšetřovaná osoba by tyto zprávy mohla vydávat za zdroj svých informací.

Při provádění fyziodetekčního vyšetření podezřelého z vraždy E. Š. na pokládané otázky týkající se situace na místě vraždy (poloha, v níž byla poškozená nalezena, místa a směr vedení úderů, příčina smrti poškozené, popis změn, které pachatel na místě činu provedl, popis odcizených věcí apod.), podezřelý M. P. odpovídal v souladu se zjištěným stavem na místě činu; uvedl, že všechny tyto informace zná z tisku. Uvedl i název deníku a den, kdy tato informace byla vytištěna jako výzva občanům k pomoci při objasňování vraždy. Jak bylo zjištěno, uvedená výzva skutečně obsahovala podrobnosti o spáchání vraždy, dalo by se říci, že šlo o téměř doslovně opsaný protokol o ohledání místa činu (s tím, že tisková

zpráva neobsahovala pravopisné chyby z protokolu). Z tohoto důvodu bylo nutno větší část otázek připravených pro vyšetření vynechat a ty, které byly přesto položeny, bylo nutno hodnotit s přihlédnutím k dané situaci.

Dalším "zdrojem informací" o konkrétních případech jsou bohužel také policisté, kteří na případu pracují a znají tedy všechny podrobnosti. Tyto informace pak ve svém okolí zveřejňují. V takových případech zná veřejnost velké množství údajů, které pak již nemohou být použity při provádění fyziodetekčního vyšetření konkrétní osoby. O tom, jak složitá situace nastává, dojde-li ještě ke kumulaci obou předcházejících situací v jednom fyziodetekčním vyšetření, si udělejte představu sami.

V zámeckém parku v M. byla nalezena mrtvá I. D. Rozběhlo se rutinní objasňování trestného činu. Za podezřelého z této vraždy byl s odstupem času označen M. L. z téhož města. V průběhu jeho výslechu mu bylo nabídnuto provedení fyziodetekčního vyšetření k ověření pravdivosti údajů, které k případu uváděl, a on s jeho provedením souhlasil. Byla provedena konzultace a příprava vyšetření. Náhodně však bylo zjištěno, že v dosti rozšířeném týdeníku byl publikován obsáhlý článek, který o činu podrobně informoval. Obsahoval i takové podrobnosti činu, které podle našeho názoru nebylo nutno, alespoň v této fázi vyšetřování, publikovat. Z článku cituji: „...Těsně před osmou hodinou zaslechl náhodný chodec v parku, kterým I. procházela, výstřel. ...Tělo zavražděné našly o něco později děti. Bylo netknuté, nedošlo ke znásilnění. Dívka měla krk prostřelený pistolí ráže 7,62 Tokarev. ...Tělo zastřelené dívky nejevilo žádné stopy násilí, pouze drobné zhmožděniny na hrudníku svědčily o tom, že vrah - snad po činu - na těle oběti klečel nebo jím cloumal. Oběť nebyla okradená, nechyběla ji peněženka, osobní věci ani doklady. ...Podle spálenin na krku (střela prošla hrdlem samozřejmě skrz naskrz) bylo zřejmé, že vrah střílel z

bezprostřední blízkosti..." Bylo sice zjištěno, že v době, kdy uvedené číslo týdeníku vyšlo, byl již podezřelý ve vazbě pro jinou trestnou činnost, ale možnost, že mohl tento článek číst, zde zůstala. Další "komplikace" nastaly v průběhu fyziodetekčního vyšetření, kdy vyšetřovaný uvedl, že některá fakta zná, neboť se o nich ve městě mezi lidmi dosti hovořilo. Dále uváděl, že další údaje získal z rozhovorů na toto téma s policistou bydlícím ve stejném domě jako on. Vzhledem k tomu, že nebylo možno tyto skutečnosti vyloučit, musely být vzaty v úvahu a při hodnocení výsledků fyziodetekčního vyšetření k nim muselo být přihlíženo. Výsledek bylo proto nutno, ke škodě věci, formulovat jen orientačně.

- velký časový odstup od doby spáchání činu nebo průběhu události snižuje možnost zachování a vybavování si jednotlivých podrobností činu nebo události v paměti osoby,

- proces zapomínání se projevuje obecně (jak pociťuji nejen já, ale možná i mnozí ze čtenářů), a tedy i v případech fyziodetekčních vyšetření. Velký časový odstup od události, které se má fyziodetekční vyšetření týkat, je na škodu věci. Časem dochází nejen k zapomínání některých důležitých informací a okolností, ale tyto jsou také překrývány dalšími informacemi. Zde nastupuje ještě jeden z faktorů, které výsledky vyšetření negativně ovlivňují, a to „adaptace“ na to, co osoba spáchala. Pachatel si celý případ ve svém vědomí mnohokrát "přehrává" a i takové skutečnosti, které na něho zpočátku výrazně působily, se stávají již méně působivými, pro něj jsou zdůvodnitelnější, ne již tak emotivně silné. Takovéto, ne již tak silné emotivní působení, vyvolá v lidském organismu nižší úroveň fyziologické reakce, která je základem pro hodnocení záznamu fyziodetekčního vyšetření a pro formulování jeho závěrů. Odborná literatura uvádí, a praktické zkušenosti to potvrzují, že provedení fyziodetekčního vyšetření by mělo být jedním z prvních úkonů, které jsou s

podezřelou osobou prováděny. Tím je splněno hned několik požadavků, které potřeba kvalitního výsledku tohoto vyšetření stanovuje. V takovémto případě je na minimum omezeno nebezpečí, že osoba se nějakým nedopatřením nebo nepozorností dozví údaje, které jsou důležité pro provedení vyšetření (viz předchozí odstavec), a nehrozí zde také nebezpečí "ovlivnění" skutečností, kterou osoba sledovala a zapamatovala si.

Jak již bylo zmíněno, velkou váhu má časový odstup od zjištění osoby podezřelé ze spáchání činu do okamžiku provedení fyziodetekčního vyšetření. Tak je výrazně eliminována možnost, že se osoba může obhajovat tím, že se určité „kritické“ informace dozvěděla od policistů při výslechu, nebo z nějakých jiných zdrojů. O tom svědčí následující případ.

Ve svém bytě v P. byla nalezena mrtvá J. P. Z bytu poškozené byl mimo jiné odcizen i čajový servis. Jeden z hrnečků pachatel při odcizování rozbil a střepy ponechal na místě. Pátráním bylo zjištěno, že neúplný servis prodal do bazaru J. M. Souběžně s prováděným pátráním byli podezřelí z vraždy J. D. a jeho syn J. D. mladší, k nimž měl J. M. úzký vztah. Jednou z verzí bylo, že vraždu spáchal J. D. starší spolu se synem a J. M. pouze prodal odcizené věci (zde stojí za pozornost, že při prodeji předložil svůj občanský průkaz). J. D. otec a J. D. syn se dobrovolně podrobili fyziodetekčnímu vyšetření a jeho výsledek naznačoval, že se pravděpodobně nejedná o pachatele, neboť neznali skutečnosti, které by pachatel měl znát (poloha těla mrtvé, místa kam směřovaly údery, počet úderů, oblečení poškozené a pod.), přitom však J. D. starší znal některé skutečnosti týkající se vnitřního uspořádání bytu, kde k vraždě došlo. Z těchto skutečností se usuzovalo na to, že v případě J. D. staršího se nejedná o pachatele, ale že v bytě poškozené byl, přestože to popírá. Fyziodetekční vyšetření J. M. bylo zaměřeno na nabytí jím prodaného čajového servisu. J. M. byl zadržen při odchodu ze

zaměstnání a po krátkém vytěžení k případu, kdy mu nebyly sdělovány žádné podrobnosti (pouze byl dotázán na to, co ví o vraždě), s provedením vyšetření souhlasil. Program fyziodefekčního vyšetření, který byl předem připraven, byl zaměřen spíše na způsob získání čajového servisu a jen okrajově se dotýkal případu vraždy. Po skončení vyšetření, kolem 18.30 h, byly předběžné závěry sděleny kriminalistům. Po předestření orientačních výsledků a po krátkém zapírání se kolem 20.00 hodin J. M. k vloupání do bytu a k vraždě J. P. přiznal. J. P. se v noci vloupal do bytu, kde spala majitelka a odcizil zde různé věci. Poškozená se vzbudila a J. M. ji usmrtil několika údery tesařským kladivem, které si na místo přinesl, a tělo poté přikryl peřinou. Dále přiznal, že se po spáchání vraždy vrátil ještě jednou a při tomto vloupání s ním v bytě byl i J. D. starší, o usmrcené zakryté peřinou však nevěděl (tím se vysvětlila jeho znalost situace v bytě).

- k dispozici není dostatek údajů a informací z místa činu nebo události, případně z jiných zdrojů, které by mohly sloužit k fundovanému sestavení programu fyziodefekčního vyšetření,

- jak již bylo vpředu uvedeno, základem sestavení programu fyziodefekčního vyšetření je znalost všech dosud shromážděných údajů o činu a nalezení takových faktů a skutečností, které může znát pouze pachatel nebo další osoby nějakým způsobem se na činu podílející, nebo mající informace z jiných zdrojů a vyšetřovaná osoba toto tají. Jestliže takovéto skutečnosti nejsou známy nebo jich není dostatek, nelze formulovat otázky zaměřené na znalost podrobností konkrétního činu a zařazovat je do jednotlivých sérií. Vyšetření by potom obsahovalo pouze alternativní série otázek, které by umožňovaly formulovat jen orientační závěry.

- konkrétní situace a okolnosti činu nebo události vylučují možnost provedení fyziodefekčního vyšetření v daném případě,

- zde se jedná o tu nejhorší situaci, kdy „není z čeho vařit“; stejně jako u okolností, které omezují nebo znemožňují použití fyziodetekčních metod u konkrétních osob, ani zde není možno jednoznačně stanovit, co vše může ovlivnit negativně či pozitivně výsledek fyziodetekčního vyšetření. Jak již bylo uvedeno, pro přípravu programu fyziodetekčního vyšetření je nezbytné najít dostatek takových informací o objasňovaném činu, které známe z ohledání místa činu nebo z dalších zdrojů. Proto je nezbytné před započatím vyšetření, ve fázi přípravy, brát v úvahu všechny tyto skutečnosti a individuálně zvažovat možnost jejich negativního působení na průběh a výsledky fyziodetekčního vyšetření.

Toto byl jen stručný výčet okolností a vlivů, se kterými jsme se v praxi setkali a o kterých jsme se přesvědčili, že mohou negativně působit na kvalitu výsledků fyziodetekčního vyšetření. Přítomnost těchto okolností a vlivů však neznamená jejich jednoznačný negativní vliv, neznamená obecně nemožnost použití této metody. V konkrétním případě je vždy třeba individuálně posuzovat možnost jejich působení v daných vztazích a souvislostech, ale zejména je nutno tyto skutečnosti brát v úvahu při hodnocení záznamu fyziodetekčního vyšetření a při formulování závěrů tohoto vyšetření.

K podstatným informacím k metodě fyziodetekčního vyšetření, které jsem se snažil ve svých třech člancích stručně sdělit, schází snad jen doplnit, že existují teorie formulované a praxí potvrzené zásady zaručující práva vyšetřované osoby. Tyto etické zásady doznaly v průběhu vývoje určitých změn a po drobných úpravách byly nově formulovány, doplněny a uspořádány do následující podoby:

1. Vyšetřovaná osoba má právo být podrobně seznámena s podstatou a průběhem prováděného vyšetření.
2. Vyšetřovaná osoba má právo být seznámena s účelem prováděného vyšetření.

3. Vyšetření může být provedeno pouze na základě dobrovolného písemného souhlasu vyšetřované osoby.
4. Vyšetřovaná osoba má právo bez sdělení důvodu odmítnout podrobit se vyšetření.
5. Odmítnutí podrobit se vyšetření nesmí mít pro tuto osobu žádné negativní důsledky.
6. Vyšetření smí provádět pouze osoba, která má v oblasti použití fyziodetekčních metod příslušnou kvalifikaci.
7. Vyšetření smí být provedeno pouze u osoby, která je k tomu po stránce psychické i fyzické způsobilá.
8. Časový rozsah prováděného vyšetření nesmí být takový, aby negativně působil na schopnost osoby plně se soustředit.
9. Vyšetřovaná osoba nesmí být před započítím a v průběhu vyšetření vystavena jakémukoli nátlaku.
10. Výsledek vyšetření není možno použít jako důkaz, pramen důkazu nebo jako prostředek проверки důkazu pro potřeby trestního řízení.

Tato formulace však nemůže být konečná a neměnná, ale v závislosti na rozvoji diskuse a zejména používání fyziodetekčních metod v praxi bude nutná její průběžná novelizace.

Závěrem lze říci, že za téměř třicet let využívání metod fyziodetekce v policejní praxi (jak jsem již uvedl, tato metoda se u nás používá od roku 1981) se prokázalo, že je přínosem v procesu objasňování trestné činnosti. Podle mého názoru jednoznačně obhájila své místo ani ne tak mezi důkazními prostředky, ale, jak dosavadní praxe prokázala, jako efektivní pomocník zejména pracovníků kriminální služby v procesu tvorby a проверки vyšetřovacích verzí. Informace získané touto metodou v mnohých případech utvrdily kriminalisty, že jdou „správnou cestou“, ale byly i případy, kdy jim tyto výsledky ukázaly, že je třeba pozornost zaměřit jiným směrem. Jsem přesvědčen, že tato metoda i v budoucnosti

uhájí své místo v procesu objasňování trestné činnosti stejně jako jiné, podstatně starší metody a prostředky.

KOHOUT, J.

Ještě k metodě fyziodetekčního vyšetření

SOUHRN

Příspěvek navazuje na články z čísla 3/2008 a 3/2009, kde byly shrnuty stručné informace o metodě fyziodetekčního vyšetření (použití detektoru lži). Je závěrečným článkem na toto téma. Autor zde zmiňuje problematiku objektivních a subjektivních vlivů a okolností, které mohou ovlivnit výsledky fyziodetekčního vyšetření, a ukazuje důsledek těchto vlivů na konkrétních případech fyziodetekčních vyšetření. Zmiňuje se také o profesní etice a právech osob podrobujících se tomuto úkonu.

KOHOUT, J.

A little more on the method of physio-detection examination

SUMMARY

The article follows up on articles from the issues number 3/2008 and 3/2009, where brief information on the method of a physio-detection examination (using a lie detector) was summarised. This is the author's final article on this topic. The author mentions the issue of objective and subjective influences and circumstances here, which may influence the results of a physio-detection examination, and shows the effect of these influences on particular examples of physio-detection examinations. He also mentions professional ethics and the rights of persons subjected to this type of examination.

Kohout, J.

Noch zur Methode der psychophysiologischen Untersuchung

ZUSAMMENFASSUNG

Der Beitrag schließt an die Artikel in den Ausgaben 3/2008 und 3/2009 an, in denen Kurzinformationen über die psychophysiologische Ermittlungsmethode (Nutzung des Lügendetektors) zusammengefasst wurden. Der vorhandene Artikel ist der letzte zu diesem Thema. Der Autor erwähnt die Problematik der objektiven und subjektiven Einflüsse, die die Ergebnisse der psychophysiologischen Ermittlung beeinflussen können und weist auf die Folgen dieser Einflüsse auf konkrete Fälle der psychophysiologischen Ermittlung hin. Er erwähnt auch die Berufsethik und die Rechte von Personen, die sich dieser Methode unterziehen.